

Ова води кон тоа историските содржини во наставата по историја да ги толкуваат наставници без историско образование и без историски пристап.

Намерата нѝ беше да укажеме на широчината на проблематиката на наставата по историја во целина на образованието, а во врска со тоа да укажеме на потребата да се поведе поширок разговор и да се изнесат искуствата, сугестиите и предлозите, за да можеме да дојдеме до некои единствени ставови. На собирот во Радовиш беа изработени и усвоени заклучоци за подобрување на наставата по историја, и за одржување на постоечкиот фонд на часови.

Усвоените заклучоци зад кои ќе стоиме како сојуз на Друштвата на историчарите на Македонија, би биле основа за нашето дејствување во соодветните тела на системот, а воедно и наш придонес во преобразбата на образованието. Во тој склоп би бил и прилог за подобрување на положбата на наставата по историја како една од клучните дисциплини на целокупното образование.

Јордан ИЛИОСКИ

ГЛАСНИК НА ИНСТИТУТОТ ЗА НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА ГОДИНА 39, БРОЈ 1-2, СКОПЈЕ 1995 ГОДИНА

Во последното издание на ова списание се поместени девет научни статии на разни автори од областа на македонската национална историја.

Стојан Киселиновски во статијата “Етничките промени во Македонија од антиката до денес” (стр. 7-15) дава интересен приказ на етничките промени и миграционите движења на територијата на етничка Македонија од античко време до денес, при што овој временски период го дели на три периоди. Брз основа на неговите анализи, Киселиновски, констатира дека само 46% од етничката територија на Македонија го задржала македонскиот етничко историски карактер. Во својата статија тој направил и осврт на етничките и миграционите движења во денешна Република Македонија, при што добро забележал дека територијата на Република Македонија сè повеќе го губи македонскиот етнички карак-

тер, за сметка на енормниот природен прираст на некои национални малцинства и нивниот неконтролиран прилив од соседните држави во Република Македонија.

Во втората статија “Местото и улогата на владите на Македонија - некои аспекти од нивното конституирање и работа 1945-1995” (стр. 15-31), авторот Виолета Ачкоска дава приказ на владите на Македонија, од нејзината прва влада на чело со Лазар Колишевски во 1945 година, до владата на Независна Република Македонија на чело со Бранко Црвенковски во 1995 година. При ова, авторката посебен акцент става на годините на донесувањето на Уставите на Македонија во рамките на Федерална Југославија, во 1946, 1963 и 1974 година. Ачкоска извршила анализа на функционирањето на општествено-политичкиот систем што се востановувал во Македонија со донесувањето на секој од тие Устави, при што таа истакнала дека Уставот од 1974 година имал пресудно значење за распаѓањето на југословенската Федерација. Врз основа на расположливите податоци, Виолета Ачкоска се осврнала и на владите на Македонија, по нејзиното осамостојување и одделување од бившата СФРЈ во 1991 година.

Опис на народноослободителната војна во Македонија во периодот од 1941-1945 година, преку голем број документирани податоци, е даден во статијата на Ванче Стојчев “Придонесот на Македонија во победата над фашизмот” (стр. 33-50). Посебно внимание авторот на овој труд, посветува на воените операции што НОВ и ПОМ ги водат заедно со сојузничките војски против германската армиска група “Е”, која се повлекувала преку Македонија од Грција во септември 1944 година. Големите број податоци изнесени од Стојчев, даваат пластичен опис на оваа воена операција наречена “Ретвик” (недела на стаорци) и поттикнуваат за нејзино уште потемелно расветлување и дообјаснување со нови истражувања.

Со користење на документација од АВИИ - Београд (Архив на Воено историскиот институт - Белград) и АМ (Архивот на Македонија), Ѓорѓи Малковски го опишува формирањето, дејноста и целите на баллистичката организација на територијата на Македонија во текот на народноослободителната војна, во својата статија под наслов “Балистичката организација во Македонија во Втората светска војна 1941-1944 година (стр. 51-68). Авторот подетално се задржува на насилствата што балистите ги вршеле над македонскиот народ во Западна Македонија, како и на воените судири што тие ги имале со партизанските единици во Македонија, сè до нивното дефинитивно уништување, и како воена, и како политичка организација.

Глигор Тодоровски, статијата “Нови податоци за состојбата на Евреите во Македонија во 1941 година” (стр. 69-77), ја засновува врз

преписот на еден бугарски, строго доверлив извор, чиј оригинал се наоѓа во Архивот на Воено историскиот институт во Белград. Тодоровски, во оваа статија изнесува податоци за бројот на Евреите во Скопје и го разгледува односот на бугарската фашистичка власт кон нив, низ призмата на дејствувањето на бугарската Служба за државна безбедност во т.н. Скопска полициска област во текот на 1941 година.

Шестата статија во овој број на списанието “Гласник” е на Ванчо Ѓорѓиев и е со наслов “Виничката афера и Петар Поп Арсов” (стр. 79-89). Со голем број податоци, соодветно документирани, авторот ни го претставува периодот на учителствување на Петар Поп Арсов во Штип, кој што во тоа време бил претседател на Штипскиот Окружен комитет на ТМОРО. Ѓорѓиев ни ја опишува познатата Виничка афера од 1897 година, која со своите погубни последици го заседала и самиот Петар Поп Арсов - како еден од основачите и врвни раководители на МРО.

Кочо Сидовски во статијата “Трговските односи на Македонија со Италија со посебен акцент на извозот, во периодот 1870-1903 година” (стр. 91-108), со користење италијански изворни материјали и извештаи на странските конзули во Македонија, ни прикажува јасна слика на обемната трговија меѓу Италија и Македонија кон крајот на минатиот и почетокот на овој век. Трговската размена и нејзината обемност, авторот на оваа статија ни ја поткрепува со давање бројки на соодносот меѓу увозот и извозот на стоки во одделни години, и тие бројки претежно се однесуваат за пристаништата во Солун и Кавала.

Преку имињата Мелетиј Македонски, Стефан Охридски и Нектариј Пелагониски, авторот Михајло Георгиевски во статијата “Печатарската дејност на македонските печатари од 17 век во Романија” (стр.109-116), ни ги претставува печатарите-Македонци во Романија во 17 век, кои под покрите на војводата Матеј Басараб (1633-1654) отпечатиле неколку богослужбени книги на црковнословенски и романски јазик, а коишто книги заземаат достоинство место во културите на Романија и Македонија.

Александар Стојановски е автор на статијата “Занаетчиската дејност во македонските градови под турска власт (15-18 век)” (стр. 117-132). Во оваа обемна статија, со употреба на голем број, пред сè турски документи е даден широк пресек на занаетството во Македонија во периодот под турско раѓство од 15 до 18 век, што е период на најголем расцвет на најразновидни занаети на територијата на Македонија. Според наведените турски извори (пред сè патеписецот Евлија Челебија), македонските занаетчиски производи биле надалеку познати со својот квалитет, и за нив се знаело и во најоддалечените делови на Османското царство, а не ретко нивното квалитет ги воодушевувал и самите турски султани. Сето ова шаренило на занаети во Македонија и нивната застапеност во оддел-

ни градови, авторот на оваа статија мошне детално и точно ни го презентира во своето излагање.

Во вториот дел од списанието под наслов “Материјали”, од страна на Александар Трајановски, се поместени фрагменти од необјавени спомени за Гоце Делчев од страна на Никола Петров - Русински со наслов “Никола Петров Чукарски -Русински за Гоце Делчев” (стр. 133-143). Во овие материјали се наведени драгоцени податоци за револуционерното дело на легендарниот Гоце Делчев, од гледна точка на познатиот македонски револуционер и соборец на Гоце, Никола Петров-Русински. Тука е прикажана првата средба меѓу двајцата револуционери, како и обидите за грабнување на еден богат Черкез, Назим-бег од Струмица и богатиот велешки чорбаџија Иван Хаџи Весов, со цел добивање откуп со којшто требало да се купи оружје за потребите на Организацијата.

Во овој дел на списанието е поместена и темата на Снежана Поповска, “Ами Буе и Јозеф Милер за манастирот Свети Наум Охридски” (стр. 143-151), која статија претставува живописен опис на манастирот “Свети Наум Охридски” во 19 век, од страна на двајца реномирани научници-патеписци, Ами Буе и Јозеф Милер, инаку со германско потекло. Тие во склопот на нивното крстосување низ европскиот дел на Турција, поминале и низ нашите краишта при што опишувајќи ги убавините на манастирот Свети Наум Охридски и неговата околина ни дале драгоцен податоци за статусот и економската моќ, што ги имал овој македонски манастир во рамките на Османската држава во 19 век.

Последна тема од овој број на “Гласник” е Патописот “Света Гора” од Костантин Петкович” (стр. 152-157) на авторот Ванчо Тушевски. Во излагањето на темата, Тушевски ни го предава во превод оригиналот на историско-патеписната проза за духовниот центар на православието - Света Гора, од патеписецот Константин Петкович. Последниот ни ја доловува сликата на Света Гора во 19 век, при што го наведува бројот на манастирите на овој црковен полуостров, а истакнува и загриженост заради протерувањето на словенските калуѓери за сметка на грчките, при што вели дека останале само уште три словенски манастири: Хилендар, Зограф и Руски. Авторот ни предава и факсимили од овој патепис.

На крајот од списанието, од 157 до 182 страна, дадени се критики, рецензии и прикази на најнови публикации во македонската историографија.

Никола ЖЕЖОВ